

TAMPERE

Kaupunkiympäristön suunnittelu
Asemakaavoitus
Kari Korte

Pvm 9.9.2019

Kaupunkiympäristön suunnittelu
Asemakaavoitus
Anne Karlson

Lyhyt selvitys kaavan nro. 8508, Aitovuoren teollisuus- ja työpaikka-alueen kasvisto-, avainbiotooppi- ja liito-orava-arvoista

Selvitykset

Selvitysalueen liito-oravatilannetta on selvitetty jo aikoinaan Ojala-Lamminrahkan osayleiskaavavaiheessa, josta selvitys valmistui vuonna 2008. Sen jälkeen tämän kaavan yhteydessä tilannetta on selvitetty vuosina 2015, 2016, 2018 ja 2019. Kasvisto- ja avainbiotooppiselvitystä on tehty niin ikään Ojala-Lamminrahkan osayleiskaavan yhteydessä sekä vuonna 2018. Alueelta on tehty myös linnusto-, lepakko- ja tummaverkkoperhosselvityksiä, mutta niitä ei oteta esille tässä selvityksessä eikä ne vaikuta alueiden arvotukseen tässä yhteydessä.

Liito-oravasta

Ennen vuotta 2008 tehtyjen havaintojen mukaan liito-orava (*Pteromys volans*) käyttää aluetta melko laajasti (**liite 1.**). Alueelta saatiin jätöshavaintoja Haapakorpi-tilan ympäristöstä, eteläkärjessä sijaitsevan - Kangasalan puolelle ulottuvan - korkean mäen (telemastomäki) ympäriltä sekä aivan 9-tien varrella olevan puronotkon tienoilta. Liito-orava pesi tuolloin todennäköisesti Haapakorven itäpuolella sekä voimalinjan länsipuolen puronotkon alueella, mutta varsinaista pesäpuuta ei löydetty. Vaikuttaa siltä, että liito-orava pystyi tuolloin ylittämään alueen voimalinjat. Voimalinja-alue haarautuu selvitysalueen eteläosassa pohjoiseen päin mentäessä, ja sittemmin läntisemmän voimalinjan ylitystä on voimalinjayhtiön toimesta helpotettu Haapakorven pohjoispuolella, liittyen puuttomana pidettävien voimalinja-alueiden 20 metrin leventämiseen joitakin vuosia sitten.

Liito-oravasta saatiin vuosina 2015 ja 2016 vain vähän havaintoja. Vuonna 2015 lajista tehtiin jätöshavaintoja vain Haapakorpi-tilakeskuksen ympäriltä, jossa jätöstä löytyi risupesäpuun alta. Alueella on löydetty toinen risupesä, kolopuu ja pönttö, joissa pesiminen on ollut mahdollista. Vuonna 2016 havaintoja saatiin 9-tien varren puronotkosta sekä läheltä Kangasalan rajaa. Puronotkossa jätöstä löytyi risupesäpuun viereltä ja Kangasalan rajalla kolohaavan viereltä. Nämä puut ovat mahdollisesti olleet lajin käytössä.

Vuonna 2018 lajista saatiin jo enemmän havaintoja; Lintukalliontien sillan korvalta, siitä itään puronotkosta, Haapakorpi-tilan ympäristöstä sekä Kangasalan rajan tuntumasta. Havainnot sijoittuivat siis vyöhykemäisesti Lintukalliontien sillalta Kangasalan rajalle. Aiemmin Kangasalan puolella tehtyjen selvitysten perusteella tiedetään, että Matkajärven ympäristössä on lähes vakituista liito-orava-asutusta, josta vuoden 2018 havaintojen perusteella kulkuyhteys käy Haapakorven läpi kohti Lintukalliontien siltaa, jossa on kohtalainen mahdollisuus 9-tien ylitykseen ja edelleen kulku Nurmi-Aitolahden populaatioihin. Samana vuonna jätöstä löytyi Kangasalan rajan tuntumassa olevan kolohaavan alta; haapa oli siis varma pesäpuu. Todennäköisiä muita pesäpuita oli Haapakorpi-tilan ympäristössä (risupesät, kolopuut ja pönttö) sekä puronotkossa (risupesät).

Tänä vuonna 2019 havaintoja saatiin vain länsiosan puronotkosta ja siitä etelään olevasta kuusimetsästä. Laji siis pesi puronotkoa tuona vuonna; risupesäpuun viereltä saatiin runsaasti jätöshavaintoja. Mielenkiintoista tänä vuonna oli, että havaintoja saatiin puronotkon eteläpuolelta vyöhykemäisesti kohti etelää. Tosin havaintoja tästä metsästä on myös vuoden 2008 selvityksessä. Nämä kaikki antavat vahvoja viitteitä siitä, että liito-orava käyttää alueen metsää laajemminkin ja liikkuu myös etelä-etelä-lounaan suuntaan, mahdollisesti Olkahisten esiintymille juuri näiden havaintojen vyöhykkeellä.

Avainbiotoopeista

Selvitysalueelta on kuusi avainbiotoopiksi luokiteltavaa kohdetta (**liite 2.**). Mikään niistä ei ole luonnontilaisessa tilassa ja kuuluvat luokkaan "Ei-luonnontilainen metsäluonnon muu arvokas elinympäristö", jonka suojelu on suosituksenomaista. Siksi avainbiotooppien vesiluontokohteetkaan eivät ole mahdollisia vesilain mukaisia kohteita. Muista poikkeavana avainbiotooppina Haapakorpi-tilan pohjoispuolella on vanha perinnebiotooppi, kuivahko-tuore metsäniitty (**kohde 3.**), luokassa "Muu metsäluonnon arvokas elinympäristö". Metsäniityn suojeleminen on suosituksenomaista ja vaatisi säännöllistä kohteen raivaamista ja avoimena pitämistä.

Avainbiotooppeja selvitysalueelta ovat metsäniityn lisäksi kaksi lähde/ tihkupintaa, puroympäristö, kaksi metsäkortekorpea ja saniaislehto. Nämä luontotyypit ovat

huomioitu uhanalaisiksi seuraavasti; 1.) lähde/ tihkupinnat ovat luokassa "Lähteiköt" Etelä-Suomessa erittäin uhanalaisia, koko maassa vaarantuneita, 2.) puro on luokassa "Havumetsävyöhykkeen purot ja pikkujoet" Etelä-Suomessa erittäin uhanalaisia ja koko maassa vaarantuneita, 3.) metsäkortekorvet Etelä-Suomessa ja koko maassa erittäin uhanalaisia ja 4.) saniaislehto luokassa "Kostea keskiravinteinen lehto" Etelä-Suomessa ja koko maassa silmälläpidettävä. Tosin mikään näistä avainbiotoopeista ei siis ole luonnontilassaan, niitä on ojitettu, puustoa harvennettu/ kaadettu ja ajettu koneilla yli, mikä vaikuttaa vesien virtaamiseen. Helpoimmin ennallistumassa/ ennallistettavissa olisivat 2.) puro sekä etelässä oleva 7.) ja 8.) saniaislehto ja tihkupinta.

Kasvisto

Selvitysalueelta löytyi jonkin luonnonsuojelullisen statuksen omaavia lajeja kolme; pussikämmekkä (*Coeloglossum viridae*), kissankäpälä (*Antennaria dioica*) ja jänönsalaatti (*Mycelis muralis*), (liite 3.). Pussikämmekkä on alueellisesti uhanalainen (RT) Tampereella, jänönsalaatti alueellisesti uhanalainen Tampereen pohjoisosissa (RT-N) ja kissankäpälä silmälläpidettävä eli lähes uhanalainen (NT) koko Suomessa. Pussikämmekkä vaatii kasvuolosuhteiltaan ravinteisuutta/ lehtoisuutta tai lehtomaisuutta sekä sopivan kosteaa maaperää ja puolivaloisuutta, joten sen säilyminen edellyttää suojavyöhykkeisyyttä. Kissankäpälä sen sijaan omaa täysin erilaiset vaatimukset. Se viihtyy valoisilla ja jopa paahteisilla, vähäravinteisilla ja kuivilla kasvupaikoilla eikä se kärsi lievästä kulutuksestaan lukuun ottamatta kukintoja. Muu alueen huomion arvoinen kasvisto on joko Tampereella tai valtakunnallisesti harvinaista tai harvinaistuu Tampereelta pohjoiseen siirryttäessä. Jänönsalaatti on rehevien lehtojen, ja usein kosteiden paikkojen laji kuten selvitysalueellakin on tilanne.

Merkittävimpiä harvinaisista lajeista ovat harjuhäränsilmä (*Hypochoeris maculata*) ja jalkasara (*Carex pediformis*). Näistä harjuhäränsilmä on harjurinnekan kaitten, kallioiden ja rinneniihtyjen, mutta myöskin hiekkapohjaisten rinneketojen laji. Eli se suosii perinnebiotooppeja. Se on yleisin Kaakkois-Suomessa eikä sitä kasva linjan Pori-Nurmes pohjoispuolella.

Jalkasara on valtakunnallisesti harvinainen laji, jonka esiintymisessä on keskittymä Etelä-Hämeessä, josta laji löydettiin vasta joskus 1920-luvulla. Lajia esiintyy alueella Kokemäenjoen varrelta, Nokian, Tampereen ja Lahden kautta Helsingin pohjoispuolelle ja edelleen Kaakkois-Suomeen. Sen kasvuympäristöä ovat pääasiassa rinteillä olevat lehtomaiset kankaat, mutta myöskin kuivat ja tuoreet lehdot.

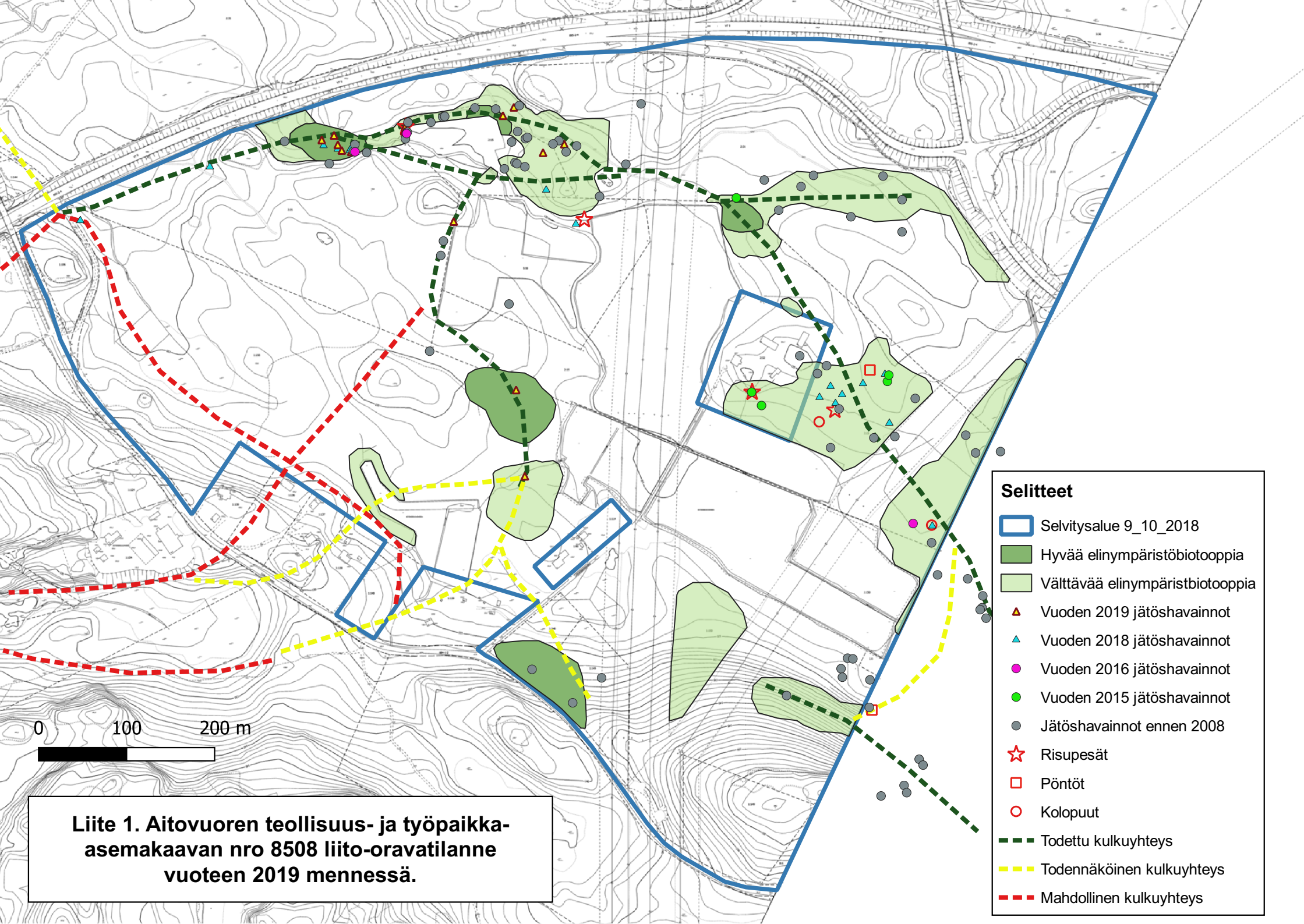
Arvokkaat osakokonaisuudet ja kaavoituksessa huomioitavaa

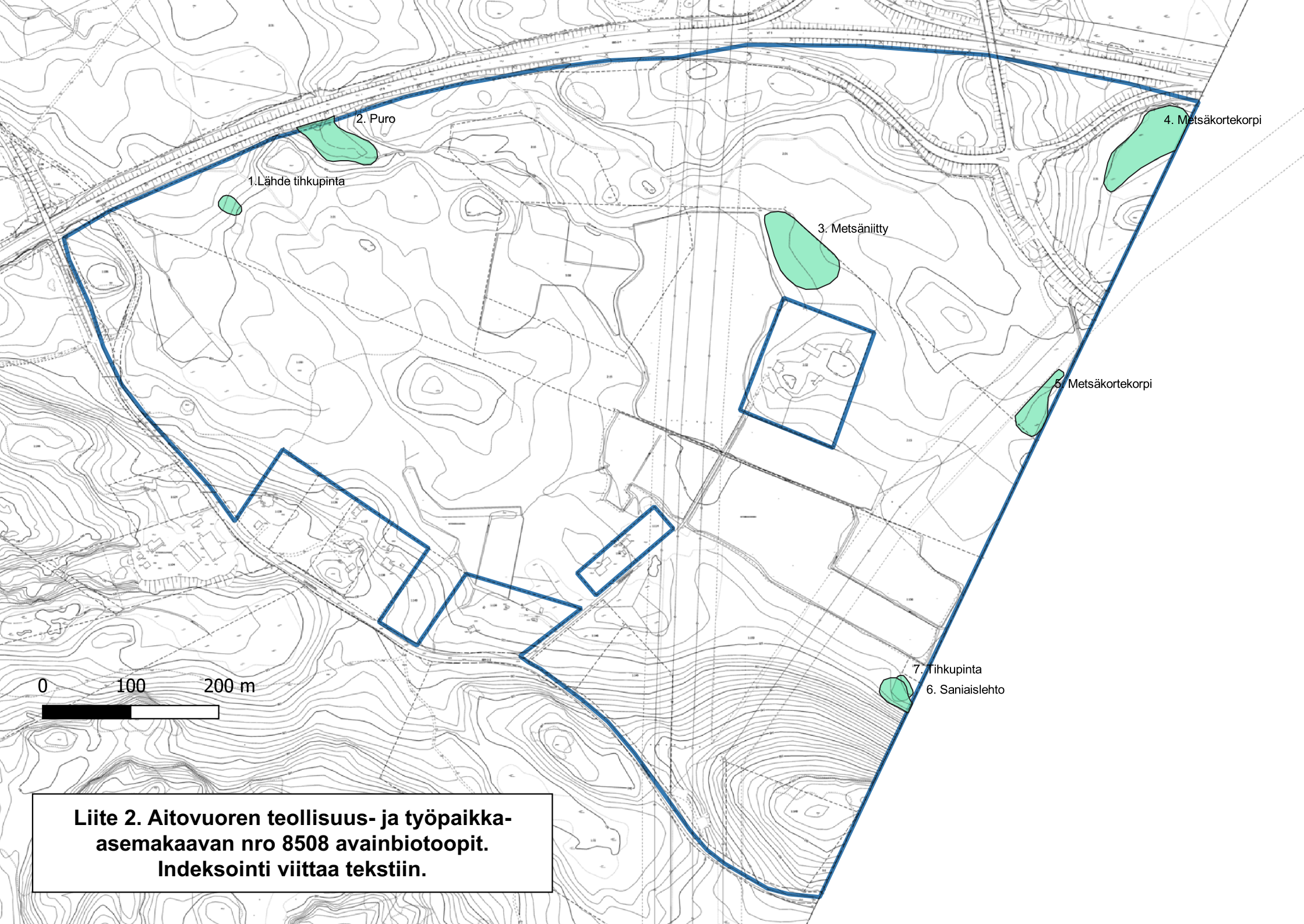
Tämän selvityksen arvokkaiden osakokonaisuuksien rajauksiin on vaikuttanut vain tässä selvityksessä esitetyt arvot: liito-orava, kasvisto ja avainbiotoopit (**liite 4.**). Liito-oravatilanne on avainbiotooppien määräävin tekijä vyöhykkeellä, joka ulottuu Kangasalan rajalta pohjoisreunan puronotkoon (kohteet B, C, D ja E). Liito-oravan takia nämä kohteet on luokiteltavissa alueellisesti arvokkaiksi (Tampereen mittakaavassa) kohteiksi. Niillä on myös joitakin kasvisto ja avainbiotooppiarvoja. Kohde F on luokiteltu arvokkaaksi avainbiotooppiensa ja muutamien kasvilajien ansiosta, mutta on vain paikallisesti arvokas. Telemastomäki omaa ominaispiirteitä, jopa ketojen perinnebiotooppimaisia piirteitä, mikä tekee siitä tavanomaisesta metsäluonnosta poikkeavan elinympäristön, vaikkei ihan avainbiotooppien kriteerejä täytäkään (harjurinteet, perinnebiotoopit). Mäellä ja voimalinjalla kasvaakin perinnebiotoopeillakin kasvavaa lajistoa. Paahteinen voimalinjan alue lisää paikan potentiaalia perinnebiotooppien lajistolle. Mäellä on nähtävä myös potentiaalia vielä löytymättä olevaan arvokkaaseen lajistoon ja sillä on myös voimakas maisemallinen tehtävä. Mäki on luokiteltavissa silti vain paikallisesti arvokkaaksi.

Maan käyttöä suunniteltaessa on otettava huomioon ainakin liito-orava-arvoja sisältävät arvokkaat osakokonaisuudet sekä näiden väliset ja ulospäin suuntautuvat kulkuyhteydet riittävine metsäisine vyöhykkeine. Suositeltavaa on ottaa huomioon arvokkaista osakokonaisuuksista kohteet F ja A sekä muut arvokkaat kasviesiintymät, erityisesti jonkin luonnonsuojelullisen statuksen omaavat esiintymät ja avainbiotoopit.

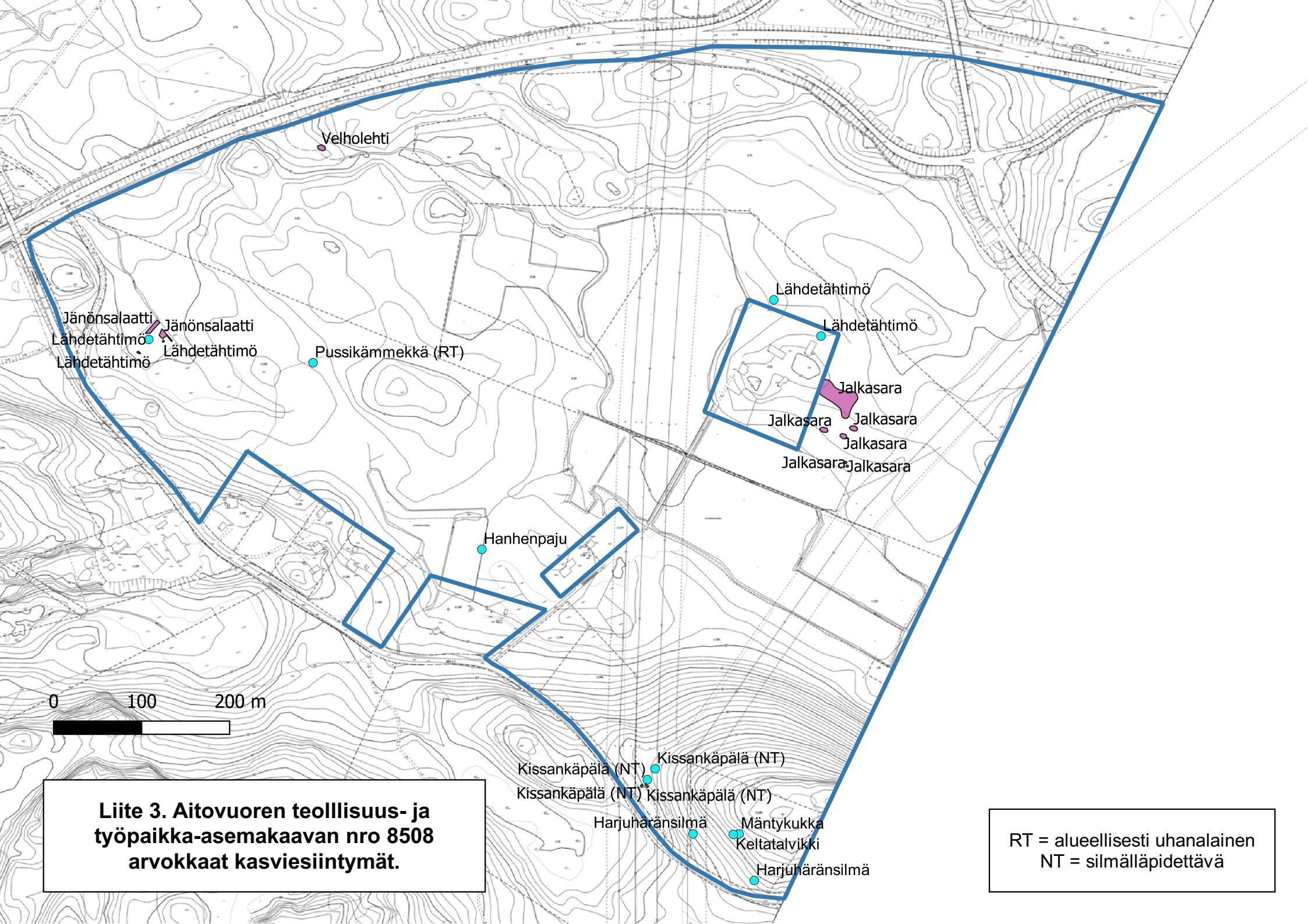

Erikoissuunnittelija Kari Korte

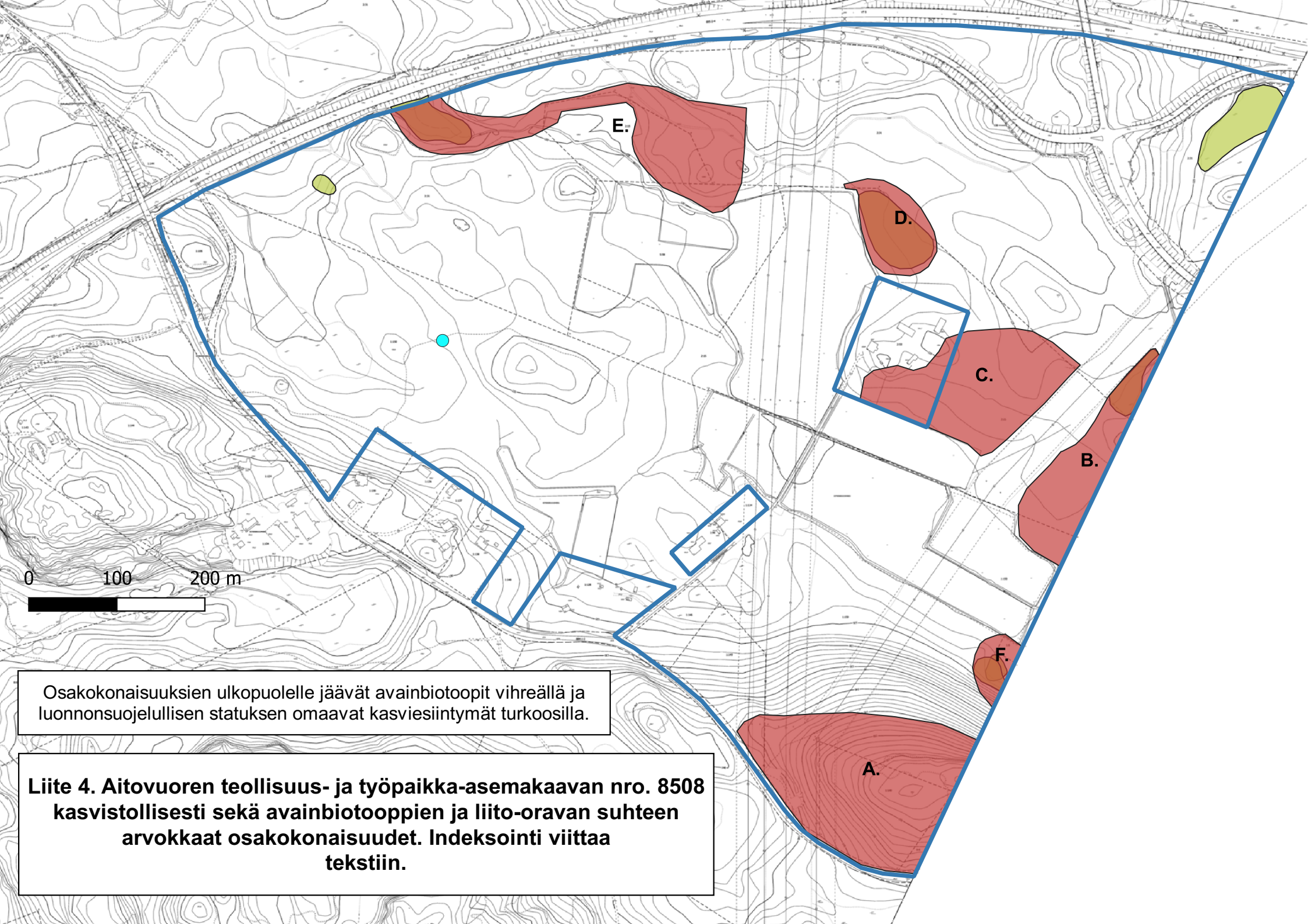

**Liite 2. Aitovuoren teollisuus- ja työpaikka-
asemakaavan nro 8508 avainbiotoopit.
Indeksointi viittaa tekstiin.**

Liite 3. Aitovuoren teollisuus- ja työpaikka-asetakaavan nro 8508 arvokkaat kasviesiintymät.

RT = alueellisesti uhanalainen
NT = silmälläpidettävä

Osakokonaisuuksien ulkopuolelle jäävät avainbiotoopit vihreällä ja luonnonsuojelullisen statuksen omaavat kasviesiintymät turkoosilla.

Liite 4. Aitovuoren teollisuus- ja työpaikka-asemakaavan nro. 8508 kasvistollisesti sekä avainbiotooppien ja liito-oravan suhteen arvokkaat osakokonaisuudet. Indeksointi viittaa tekstiin.